

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 6 czerwca 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej A.K. i T.K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 3 września 2020 r., I ACa 1017/19,

w sprawie z powództwa [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Zamkniętego w W.

przeciwko P.H.U. „K.” spółce jawnej w W., A.K. i T.K.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie
objętym rozprawą apelacyjną przeprowadzoną w dniu 3 września
2020 r. i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach
do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej wyrokiem z 1 sierpnia 2019 r. oddalił powództwo [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Zamkniętego w W. przeciwko P.H.U."K." spółce jawnej w W., A.K. i T.K. o zapłatę kwoty 146 675,40 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, po rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda 126 181,89 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 maja 2018 r. do dnia zapłaty, zastrzegając pozwanym A.K. i T.K. prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności do czasu stwierdzenia bezskuteczności postępowania egzekucyjnego wobec pozwanej spółki; oddalił powództwo oraz apelację w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

W sprawie ustalono, że T.K. i A.K. są współnikami pozwanej spółki. W dniu 19 kwietnia 2011 r. Bank SA zawarł z pozwaną spółką umowę kredytu obrotowego [...]1 w rachunku bieżącym [...] Na mocy tej umowy pozwana spółka otrzymała kredyt odnawialny w ramach limitu kredytowego wynoszącego 150 000,00 zł na okres do 19 kwietnia 2012 r. Spłata kredytu została zabezpieczona m.in. wekslem własnym *in blanco* wystawionym przez pozwaną spółkę, a poręczonym przez obu jej współników wraz z deklaracją wekslową wystawcy i poręczycieli. Okres obowiązywania umowy o kredyt został wydłużony aneksem nr [...] z 19 kwietnia 2012 r. do 18 kwietnia 2013 r. W dniu 6 maja 2013 r. strony umowy zawarły ugodę, w której uzgodniły, że saldo wynikających z niej zobowiązań pozwanej spółki wynosi 144 193,72 zł, w tym: kapitał – 140 440,67 zł, zaś odsetki – 3753,05 zł i postanowiły, że spłata tego zadłużenia wraz z dalszymi odsetkami umownymi nastąpi w 12 miesięcznych ratach płatnych w okresie od 28 maja 2013 r. do 28 kwietnia 2014 r.

25 września 2013 r. Bank SA wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr [...], stwierdzający, że na dzień jego wystawienia w księgach banku figuruje wymagalne zadłużenie pozwanej spółki z tytułu umowy kredytu obrotowego [...]1 z 19 kwietnia 2011 r., zmienionej aneksem nr [...] oraz umową ugody, na które składa się:

należność główna – 140 440,67 zł, odsetki za okres od 4 czerwca 2013 r. do 24 września 2013 r. wyliczone - według zmiennej stopy procentowej w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP – na kwotę 10 298,99 zł, koszty związane z dochodzeniem spłaty – 155,00 zł i dalsze odsetki od 25 września 2013 r. od należności głównej w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Tytuł ten został zaopatrzony w sądową klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 5 marca 2014 r.

25 października 2013 r. bank wystawał tytuł egzekucyjny nr [...], w którym stwierdził, że na dzień jego wystawienia w księgach banku figuruje wymagalne zadłużenie dłużników solidarnych T.K. i A.K. z tytułu poręczenia weksla *in blanco* stanowiącego zabezpieczenie spłaty kredytu obrotowego [...], udzielonego pozwanej spółce na podstawie umowy nr [...] z 19 kwietnia 2011 r., zmienionej aneksem nr [...] oraz umową ugody, obejmujący: należność główną – 140 440,67 zł, odsetki za okres od 4 czerwca 2013 r. do 24 października 2013 r. wyliczone - według zmiennej stopy procentowej w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP – na kwotę 12 145,89 zł, koszty związane z dochodzeniem spłaty – 222,00 zł oraz dalsze odsetki od 25 października 2013 r. od należności głównej w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Tytuł ten został zaopatrzony w sądową klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 6 listopada 2014 r.

W dniu 27 marca 2014 r. Bank SA zawarł z pozwaną spółką kolejną umowę ugody, uzgadniając, że saldo jej zadłużenia z tytułu umowy kredytu, zmienionej aneksem nr [...] oraz umową ugody z 6 maja 2013 r., wynosi 144 121,46 zł, w tym kapitał – 137 708,56 zł oraz odsetki - 6412,90 zł. W ugodzie postanowiono, że spłata tego zadłużenia wraz z dalszymi odsetkami umownymi nastąpi w 36 miesięcznych ratach płatnych w okresie od 28 kwietnia 2014 r. do 28 marca 2017r., zgodnie z harmonogramem stanowiącym integralną część umowy. Pismem z 8 lipca 2015 r. bank wypowiedział pozwanej spółce warunki spłaty zobowiązań wynikających z umowy kredytu z 19 kwietnia 2011 r., zmienionej aneksem i ugodami z powodu braku spłaty zobowiązań zgodnie z określonym w ugodzie planem spłaty. Wskazał, że wysokość zobowiązań z tytułu tej umowy wynosi 121 263,25 zł, w tym kapitał – 114 980,00 zł. odsetki bieżące - 3.910,90 zł, odsetki zaległe - 2177.06 zł, odsetki za

nieterminową spłatę - 65,29 zł a prowizje i opłaty – 130,00 zł. Pismo to zostało doręczone pozwanym w dniu 27 lipca 2015 r.

Umową przelewu wierzytelności z 19 grudnia 2016 r. Bank SA zbył na rzecz powoda wierzytelności wymienione w załączniku nr 1 - Liście wierzytelności, która obejmowała wierzytelność wobec pozwanej spółki, oznaczoną jako wynikająca z umowy kredytu nr [...] z dnia 25 kwietnia 2013 r. w wysokości 135 473,51 zł, w tym kapitał – 114 980,00 zł oraz odsetki – 20 493,51 zł, po czym pismem z 10 stycznia 2017 r. zawiadomił pozwaną spółkę o dokonanych przelewach.

Na wniosek Bank1. SA komornik sądowy postanowieniami z 16 lutego 2017 r. umorzył postępowania egzekucyjne prowadzone przeciwko pozwanym na podstawie bankowych tytułów egzekucyjnych zaopatrzonych w klauzule wykonalności. 16 marca 2018 r. powód wystawił wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego i ewidencji analitycznej nr [...], w którym stwierdził, że 19 grudnia 2016 r. nabył od Bank SA wierzytelność wobec pozwanej Spółki i pozostałych pozwanych wynikającą z umowy rachunku bankowego nr [...] w wysokości 145.374,39 zł, w tym należność główną w kwocie 114 980,00 zł i odsetki w kwocie 30 394,39 zł.

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezzasadne. Wskazał, że powód nabył od Bank SA na podstawie umowy przelewu z 19 grudnia 2016 r. wierzytelność wynikającą z umowy nr [...] z 25 kwietnia 2013 r., a nie tę, której istnienie i wysokość dowodził, tj. wierzytelność wynikającą z umowy kredytu nr [...]1 z 19 kwietnia 2011 r. Stwierdził również, że prawa powoda do wierzytelności dochodzonej pozwem nie potwierdza wyciąg z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego i ewidencji analitycznej nr [...]; dokument ten w postępowaniu cywilnym nie ma mocy dokumentu urzędowego, o którym mowa w art. 244 § 1 k.p.c. Dodatkowo zauważył, że umowa cesji z 19 grudnia 2016 r. nie obejmowała jakichkolwiek wierzytelności wobec pozwanych A. K. i T. K..

Sąd Apelacyjny nie podzielił oceny Sądu Okręgowego, że powód nie wykazał, iż nabył od Bank SA wierzytelność wobec pozwanej spółki wynikającą z umowy kredytu nr [...]1 z 19 kwietnia 2011 r. Zwrócił uwagę, że - stosownie do art. 511 k.c. - do wykazania skuteczności umowy przelewu wierzytelności niezbędne jest jedynie

stwierdzenie dokonania tej czynności pismem. "Stwierdzenie pismem" nie odnosi się do formy czynności prawnej, a jedynie do istnienia pisma stwierdzającego, że umowa przelewu została zawarta przez strony. Nieprzedłożenie przez powoda umowy cesji, oznaczającej wierzytelność będącą jej przedmiotem jako wynikającą z umowy kredytu nr [...]1 z 19 kwietnia 2011 r., nie stanowi zatem wystarczającej podstawy do przyjęcia, że umowa cesji tej wierzytelności nie została skutecznie zawarta. Wymóg zawarcia umowy przelewu wierzytelności w formie pisemnej nie został również zastrzeżony w umowie kredytu, aneksie nr 1 do tej umowy, ani w żadnej z ugód.

Dokonanie cesji wierzytelności wynikającej z umowy kredytu nr [...]1 na powoda potwierdzają pisemne oświadczenia banku wyjaśniające, że wymagalne z tego tytułu zadłużenie zostało z dniem 25 kwietnia 2013 r. przeniesione na rachunek kredytowy, któremu w systemie informatycznym Bank SA został nadany nr [...] oraz treść ugody z 27 marca 2014 r., w której wskazano, że na potrzeby spłaty wierzytelności objętej tą ugodą bank otworzył rachunek nr [...]1. Pozwani współnicy, podpisując 8 lipca 2015 r. ugodę w imieniu pozwanej spółki oraz w imieniu własnym jako poręczyciele wekslowi, potwierdzili, że dług spółki wynosi 121 263,25zł, w tym 114 980,00 zł z tytułu niespłaconego kapitału kredytu; pozostałą część uznanego długu stanowiły skapitalizowane odsetki bez wskazania sposobu ich wyliczenia, prowizje i opłaty. Żądaniem pozwu powód objął wskazaną w umowie cesji kwotę 146.675,40zł, na którą składały się sumy 114 980,00 zł z tytułu niespłaconego kapitału, 20 493,51 zł z tytułu odsetek naliczonych przez pierwotnego wierzyciela i 11 201,89zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie, obliczonych przez powoda od kapitału od dnia cesji wierzytelności do dnia poprzedzającego złożenie pozwu. Pozwani nie wykazali, aby po zawarciu ugody wpłacili na rzecz pierwotnego wierzyciela, bądź powoda jakiejkolwiek sumy, które obniżyłyby saldo niespłaconego kapitału kredytu poniżej kwoty wskazanej w pozwie. Żądanie zasądzenia tej kwoty od pozwanej spółki było zatem – w świetle art. 509 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego – zasadne. Powodowi należą się również skapitalizowane odsetki ustawowe za opóźnienie w spłacie kapitału, za okres od 19 grudnia 2016 r. do dnia poprzedzającego wniesienie pozwu, tj. do 20 maja 2018 r. w wysokości 11 201,89 zł (art. 481 § 1 k.c.) oraz dalsze odsetki ustawowe od dnia wniesienia pozwu, tj. od 21

maja 2018 r. od kwoty 126 181,89zł (art. 482 k.c.). Oddaleniu natomiast podlegało żądanie zasądzenia odsetek w kwocie 20 493,51 zł wobec braku wskazania sposobu ich obliczenia. W takim też zakresie - stosownie do art. 22 § 2 k.s.h. - należało uwzględnić powództwo wobec pozwanych współników z zastrzeżeniem, że egzekucję z ich majątku może zostać przeprowadzona wtedy, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (art. 31 § 1 k.s.h.).

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie naruszenia przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), pozwani A.K. i T.K., wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, podnosząc zarzut naruszenia art. 379 pkt 5 w związku z art. 214 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. przez pozbawienie skarżących możliwości obrony ich praw, skutkujące nieważnością postępowania.

Sąd najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, zgodnie z którym pozbawienie strony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. nie może być wiązane tylko ze stanem całkowitego wyłączenia strony od udziału w postępowaniu; pojęcie to obejmuje również sytuacje, w których z powodu naruszenia przez sąd przepisów postępowania, strona - wbrew swojej woli - została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji (zob. m.in. wyroki: z 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 220; z 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, z 17 lutego 2004 r., III CK 226/02 i z 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08 - nie publ.). Chodzi przy tym o faktyczny brak możliwości działania (obrony), bez względu na to, czy mogłoby ono mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia (zob. m.in. wyroki z 17 października 2003 r., IV CK 76/02; z 28 stycznia 2004 r., IV CK 418/02 i z 15 lipca 2010 r., IV CSK 84/10 - nie publ.). Brak możliwości usunięcia skutków naruszenia przepisów postępowania występuje zazwyczaj wtedy, gdy doszło do niego na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku w pierwszej lub w drugiej instancji.

Zaskarżony wyrok został wydany na rozprawie przeprowadzonej w dniu 3 września 2020 r. Rozprawa ta, wyznaczona na godzinę 10:00, rozpoczęła się

o godzinie 10:09:10, a zakończyła się o godzinie 10:31:52 (protokół z rozprawy k. 36). Z treści informacji udzielonej pełnomocnikowi skarżących przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach pismem z dnia 7 grudnia 2020 r. (załączonym do skargi kasacyjnej w odpisie potwierdzonym za zgodność z oryginałem) wynika, że w dniu 3 września 2020 r. o godzinie 9:30 wstrzymano wpuszczania osób do gmachu Sądu Apelacyjnego a piętnaście minut później przystąpiono do przeszukania tego budynku. Czynności te podjęto w związku ze zgłoszeniem informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego w budynku Sądu. Po ich zakończeniu, o godzinie 10:50, przywrócono normalną pracę. Zdarzenie to, mające charakter nadzwyczajny uniemożliwiło pełnomocnikowi – według jego twierdzeń – wzięcie udziału w rozprawie poprzedzającej bezpośrednio wydanie zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny do okoliczności powyższych nie odniósł się w uzasadnieniu tego orzeczenia. Tymczasem – w świetle art. 214 § 1 k.p.c. – nieobecność strony lub jej pełnomocnika na rozprawie, spowodowana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyżyć, pociąga za sobą konieczność jej odroczenia. Przepis ten ma zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym (art. 391 § 1 k.p.c.). Rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w tych warunkach, po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutu naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów postępowania, prowadzącego do nieważności postępowania z uwagi na pozbawienie skarżących możliwości obrony ich praw.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 386 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

(M.K.)

[as]